

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ КОЛОРИТУ
ТЕРИТОРІЇ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (НА ПРИКЛАДІ
ВП НУБІП УКРАЇНИ “МУКАЧІВСЬКИЙ АГРАРНИЙ КОЛЕДЖ”)**

***Н.В. Гатальська, кандидат сільськогосподарських наук
М.С. Мавко, студентка магістратури ****

Наведено основні теоретичні положення щодо впливу кольору на навчальні процеси та результати дослідження колориту об'ємно-просторової структури території ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж», запропоновано шляхи створення оптимальних умов для навчальної діяльності за рахунок покращення колористичного середовища.

Колорит ландшафту, територія ВНЗ, носії кольору, вплив кольору, навчальний процес.

Території навчальних закладів різного рівня є специфічними територіями обмеженого користування, тому організації їх просторового середовища необхідно приділяти особливу увагу, адже воно може опосередковано сприяти або перешкоджати навчальним процесам [8, 11]. Поряд із формою, колір відіграє чи не найголовнішу роль у формуванні просторового середовища. Вивчення взаємодії кольорів у колориті території навчальних закладів є важливим питанням, адже, колірне забарвлення елементів оточення щодня впливає на психоемоційний стан студентів і може сприятливо чи негативно впливати на навчальну діяльність [4, 8, 12, 13].

Використання кольору, з урахуванням його впливу на психоемоційний стан людини, в ландшафтному дизайні є дуже перспективним напрямом, який дозволяє застосовувати колористику для формування комфортного середовища залежно від ідейного навантаження об'єкта, його функціонального призначення та інших особливостей.

Питаннями впливу кольору на людину цікавилися ще в Давній Греції, наприклад, Демокріт висловлював спостереження щодо цього у 450 р. до н.д. У XVII ст. інтерес до кольору значно зріс, що було зумовлено дослідженнями Ньютона [10], однак колоритом ландшафту дослідники почали цікавитися значно пізніше, що зумовило фрагментарність даних із цього питання на сучасному етапі. Окремі аспекти аналізу колористичних особливостей ландшафту висвітлені в роботах таких авторів, як Е.Н. Авадяєва [2], яка вивчала сезонні зміни колориту саду; С.І. Абишева [1], що досліджувала сприйняття колориту просторової композиції залежно від виду руху спостерігача по території садово-паркового об'єкта, а також нею запропоновано розподіл носіїв кольору в просторовому середовищі.

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук Н.О. Олексійченко

© Н.В. Гатальська, М.С. Мавко, 2013

Становлять інтерес результати французьких архітекторів Ж.Ф. Ланкло та Ф. і М. Кле [9], які розглядали питання колористики міста та навколишніх ландшафтів. Наведені дослідження спрямовані, головним чином, на аналіз існуючих колірних поєднань у просторовому середовищі і не висвітлюють питань цілеспрямованого використання кольору для підкреслення ідейного навантаження чи функціонального призначення ландшафтних об'єктів. Особливу роль колір, як опосередкований фактор впливу на психоемоційний стан людини, набуває в просторовому середовищі навчальних закладів, адже існують підтвердження впливу кольору саме на навчальну діяльність [4, 11, 12].

Мета дослідження – комплексно оцінити колористичні особливості об'ємно-просторової структури території ВП НУБіП України “Мукачівський аграрний коледж”, сформуванати напрями покращення існуючого колориту та створити сприятливе для навчальної діяльності колористичне середовище. Для досягнення поставленої мети нами було досліджено основні положення колористики, як науки та психології кольору, зокрема вплив різних кольорів на навчальні процеси; проаналізовано методи дослідження колориту середовища; проведено комплексний аналіз сучасного стану колористичного середовища території ВП НУБіП України “Мукачівський аграрний коледж”; для формування сприятливого середовища для навчальних процесів сформовано пропозиції щодо покращення колориту території коледжу.

Матеріали та методика дослідження. Дослідження колористичної організації території ВП НУБіП України “Мукачівський аграрний коледж” проводилось на основі аналізу картографічних та фотографічних матеріалів, за сформованою нами методикою [5] та включало такі етапи:

1. Аналіз основних напрямків руху по території коледжу, місць відпочинку, точок панорамного огляду, композиційних акцентів, нанесення їх на план території та проведення фотофіксації визначених видових точок;

2. Визначення та розподіл носіїв кольору на постійні, умовно-змінні та мінливі, проводили згідно з класифікацією С.І. Абишевої [1];

3. Аналіз колориту основних видових точок: визначення площі кольорових плям, які займають різні групи колірних носіїв, їхньої вагомості у загальному колориті середовища. Опрацювання фотографічних матеріалів за допомогою графічного редактора “GIMP Image Manipulation Program” (версія 2.6): проведення індексації кольорів визначення їх відсоткового співвідношення (за гістограмою кольорів), побудова колористичної діаграми;

4. Зведення результатів аналізу окремих видових точок та побудова узагальненої колористичної діаграми;

5. Аналіз та інтерпретація отриманих даних по колориту всієї території та формування пропозицій щодо покращення існуючого колористичного середовища: виділення переважаючих кольорів у колориті середовища, встановлення їхнього впливу на навчальні процеси; визначення відповідності даної колористичної гами функціям, які виконує

досліджуваний об'єкт; складання пропозицій щодо поліпшення існуючого колориту (добір кольорів, які необхідно додати, колірних носіїв, за рахунок яких це слід робити).

Результати дослідження. Згідно з дослідженнями психологів, колір має значний вплив на організм людини, а саме, на його фізіологічний, психологічний та емоційний стан [3, 4, 7, 8, 11, 12, 13]. Ряд вчених встановив стійкі взаємозалежності між тим чи іншим кольором та реакціями людського організму, які виникають при його спогляданні. Вплив кольору на людину спостерігається не тільки у фізіологічних процесах та емоціях, а й у пізнавальних процесах, мисленні, завдяки йому може підвищуватись або знижуватись продуктивність праці [4, 11, 12]. У сфері психології кольору і встановлення корелятивних зв'язків між кольором та реакцією на нього працювали такі вчені, як: F. Birren, W. Wellman, Б.А. Базима [3], Р.М. Герард, Й.В. Гете [6], Г. Цойгнер [12], С.В. Кравков, В.В. Кандинський, М. Люшер, А.М. Еткінд, Г. Фрилінг [11], Й. Хессі, Г. Цойгнер [12], П.В. Яньшин [13] та ін. Дослідженням впливу кольору на інтелектуальні процеси та працездатність займалися Б.А. Базима [3], А.І. Берзницкас [4], К. Гольдштейн, Н.А. Густяков, В.Е. Демидов [7], М. Люшер, Г. Фрилінг [11] та ін.

Проаналізувавши дослідження зазначених вчених щодо впливу кольору на навчальні процеси та працездатність людини, можна сказати, що між процесами мислення та впливом кольору існує безпосередній зв'язок. Зокрема, кольори теплої гами, їх світлі відтінки та зелений колір – налаштовують на робочий лад та сприяють вирішенню поставлених завдань, холодні й темні кольори – створюють несприятливе середовище для розумової праці [3, 4, 11, 12]. Колірна одноманітність середовища, яке оточує людину теж має негативний вплив і може викликати затримки інтелектуального розвитку (згідно з дослідженнями В.Е. Демидова) [7]. Надмірна строкатість колориту – викликає перенапруження і дратівливість. Щодо впливу кольорів на фізичну працю, варто зазначити, що позитивно впливають: жовтогарячий, який посилює тонус м'язових скорочень, стимулює кровообіг, жовтий, що підвищує м'язову активність, зелений, який сприяє фізичній працездатності; до кольорів, які сприяють фізичному відпочинку відносять: блакитний, що знижує м'язову напругу і кров'яний тиск, уповільнює пульс і ритм дихання, зелений, який знімає м'язову напругу, синій (уповільнює серцеву активність) [3, 13]. Узагальнивши дослідження щодо впливу кольору на процеси мислення та працездатності, ми сформуvalи зведену схему їхнього впливу на навчальні процеси (див. таблицю).

На основі аналізу, опрацювання картографічних, письмових матеріалів та натурного обстеження встановлено, що територія ВП НУБіП України “Мукачівський аграрний коледж” має такі функціональні зони: навчальну, житлову зону студентських гуртожитків та фізкультурно-спортивну зону, кожна з яких має певні як композиційно-просторові, так і колористичні особливості.

Вплив кольору на навчальні процеси

№ з/п	Колір	Вплив на навчальні процеси та працездатність людини
1	Червоний	сприяє виникненню ідей [12]; підвищує продуктивність праці при короткочасній роботі [12]; за надмірної кількості викликає напруження і негативні емоції [11].
2	Зелений	ідеї (які виникли в червоному) розвиваються і дії виконуються [12]; сприяє закінченню завдання, створює атмосферу для роздумів [12]; підвищує продуктивність праці при довготривалій роботі [12].
3	Жовтий	покращує роботу мозку, пам'яті, зору [3].
4	Сірий	викликає негативні емоції, апатію до роботи [11].
5	Теплі кольори, світлі відтінки	покращують розумову діяльність, підвищують її продуктивність [11].
6	Холодні кольори, темні відтінки	викликають гальмування і знижують ефективність праці [11].

Композиційно-просторова організація території коледжу представлена, здебільшого, відкритими просторами (за рахунок фізкультурно-спортивної зони). У навчальній та житловій зоні переважають закриті та напіввідкриті простори, які мають різні колористичні особливості, для аналізу яких було зроблено розподіл носіїв кольору. До постійних носіїв кольору віднесені будівлі навчальних корпусів, господарські приміщення та студентські гуртожитки, а також покриття дорожньо-стежкової мережі; умовно-змінні носії кольору на території коледжу представлені малими архітектурними формами, надземними комунікаціями, які проходять по території та вічнозеленими насадженнями; мінливими носіями кольору є більшість насаджень: листопадні дерева, квітникове оформлення, газони.

Проаналізувавши площі, які займають, вище згадані, колірні носії, було визначено орієнтовні частки їхньої значущості у формуванні загального колориту території коледжу та функціональних зон. На території навчальної зони переважають мінливі колірні носії (49 %), частка постійних дещо менша – 46,1 %, умовно-змінні носії кольору представлені в найменшій кількості (4,9 %). У колориті навчальної зони переважають кольори постійних і мінливих колірних носіїв: відтінки сірого (будівлі навчальних корпусів), сіро-рожеві (замощені території), відтінки зеленого (насадження). На території житлової зони студентських гуртожитків переважають мінливі носії кольору (57,9 %), дещо менше постійних колірних носіїв (37,4 %), умовно-змінні займають найменшу частку – 4,7 %. Колорит цієї зони формується з таких кольорів: зелений, світло-сірий та світло-оранжевий (забарвлення гуртожитків), темно-сірий (дорожнє покриття).

Узагальнивши наведені дані варто зазначити, що загалом колористичне середовище території коледжу представлене сіро-зеленою кольоровою гамою, яка сформована на основі мінливих носіїв кольору (53,9 %) – насаджень, які мають зелене забарвлення та постійних носіїв кольору (41,4 %) – архітектурних споруд, які, здебільшого, забарвлені в ахроматичні кольори, частка умовно-змінних носіїв кольору найменша – 4,8 %.

Наступним етапом аналізу колориту території коледжу був колористичний аналіз основних точок сприйняття кольору (видових точок), який проводився на основі фотоматеріалів, з метою визначення кольорів та їх відтінків, які формують колорит кожної видової точки зокрема та території коледжу загалом. Таким чином, обрано та проаналізовано 23 основні видові точки на території коледжу, проведено їх фотофіксацію та визначено кольори, які відіграють основну роль у формуванні колористичного середовища. В результаті було узагальнено отримані дані та визначено колорит об'ємно-просторової структури території коледжу, який формують різні відтінки зеленого кольору, за рахунок насаджень (55,4 %) та різні відтінки сірого (35,9 %), за рахунок будівель та мощення. Така велика частка сірого кольору в колориті території коледжу має негативний вплив на навчальні процеси.

На основі аналізу психофізіологічного впливу кольору на інтелектуальну діяльність людини та результатів оцінки колориту ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж» нами визначено кольори, які варто додати до колориту функціональних зон території коледжу. Для покращання колориту навчальної зони варто використовувати кольори, які сприяють поліпшенню продуктивності праці, інтелектуальних процесів та мислення (зелений, червоний, жовтий, теплі кольори та їх світлі відтінки). У вхідній частині навчальної зони варто використовувати контрастні колірні поєднання, зокрема, контрасти додаткових кольорів (червоний-зелений). Присутність холодних кольорів та їх темних відтінків небажана на території навчальної зони, оскільки вони викликають гальмування розумових процесів, розладнують робочу атмосферу. Колорит житлової зони студентських гуртожитків, навпаки ж, повинен створювати середовище сприятливе для відпочинку, як фізичного, так і розумового. Для формування такого колористичного середовища необхідно використовувати кольори з відповідним впливом (блакитний, синій, зелений, фіолетовий – у невеликих кількостях). При формуванні колориту відпочинкових місць необхідно використовувати нюансні колірні поєднання, які не привертають надмірної уваги спостерігача. Колористичне середовище фізкультурно-спортивної зони необхідно формувати, здебільшого, з кольорів, які сприяють фізичній та м'язовій роботі: жовтогарячий, жовтий, зелений; для формування колориту відпочинкової частини фізкультурно-спортивної зони варто використовувати кольори, які сприяють фізичному відпочинку: зелений, блакитний, синій.

Спираючись на дію кольору та колористичні особливості насаджень можна створювати сприятливе середовище для навчання, праці та

відпочинку на території різних навчальних закладів відповідно до їх функціональних зон.

Висновки

На основі проведених досліджень встановлено, що загальний колорит об'ємно-просторової структури території ВП НУБіП України "Мукачівський аграрний коледж" представлений сіро-зеленою гамою кольорів. Окрім зеленого, частка інших кольорів, які сприятливо впливають на навчальні, незначна.

На основі даних щодо впливу кольору на навчальні процеси для покращення колориту території, у навчальній зоні запропоновано додати червоний, жовтий, жовтогарячий кольори і уникати сірого та холодних кольорів. У житловій зоні студентських гуртожитків додати блакитний, синій та фіолетовий кольори. Формування колористичних композицій доцільно здійснювати за рахунок мінливих носіїв кольору, а саме: квітникового оформлення, збільшення кількості деревних рослин з відповідним забарвленням листя, квіток, хвої.

Список літератури

1. Абишева С.И. Цветоведение : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / С.И. Абишева. – Павлодар : ПГУ, 2009. – 116 с.
2. Авадьева Е.Н. Русский ландшафтный дизайн / Е.Н. Авадьева. – М. : Олма-Пресс, 2000. – 388 с.
3. Базыма Б.А. Цвет и психика : моногр. / Б.А. Базыма. – Х. : ХДАК, 2001. – 101 с.
4. Берзницкас А.И. Экспериментальное исследование некоторых характеристик интеллектуальных эмоций : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. псих. наук / А.И. Берзницкас. – Л., 1980. – 22 с.
5. Гатальська Н.В. Оцінка колористичних особливостей ландшафту / Н.В. Гатальська, М.С. Мавко // Агробіологія : зб. наук. праць. – Біла Церква, 2012. – Вип. 8 (94). – С. 54–57
6. Гёте И.В. Избранные сочинения по естествознанию / И.В. Гёте. – Ленинград : Акад. Наук СССР, 1957. – 573 с.
7. Демидов В.Е. Как мы видим то, что видим / В.Е. Демидов. – М. : Знание, 1987. – 240 с.
8. Дерибере М. Цвет в деятельности человека / М. Дерибере. – М. : Стройиздат, 1964. – 183 с.
9. Ефимов А.В. Колористика города / А.В. Ефимов. – М. : Стройиздат, 1990. – 272 с.
10. Жабинский В.И. Основы колористики и цветовой композиции [Электронный ресурс] / В.И. Жабинский, А.В. Винтова. – Режим доступа : <http://urokizo.ru/tsvetovedenie/osnovyi-koloristiki-tsvetovaya-kompozitsiya/>
11. Фрилинг Г. Человек – цвет – пространство / Г. Фрилинг, К. Ауэр. – М. : Стройиздат, 1973. – 141 с.
12. Цойгнер Г. Учение о цвете / Г. Цойгнер. – М. : Стройиздат, 1971. – 188 с.
13. Яньшин П.В. Эмоциональный цвет : Эмоциональный компонент в психологической структуре цвета / П.В. Яньшин. – Самара : СамГПУ, 1996. – 218 с.

Приведены основные теоретические положения о влиянии цвета на учебные процессы и результаты исследования колорита объемно-пространственной структуры территории ОП НУБиП Украины «Мукачевский аграрный колледж», предложены пути создания оптимальных условий для учебной деятельности за счет улучшения колористической среды.

Колорит ландшафта, территория вуза, носители цвета, влияние цвета, учебный процесс.

In the article are given the basic of theoretical principles impact of color on learning processes and research results of structural subdivision of the NUBiP of Ukraine "Mukachevo Agrarian College" three-dimensional structure coloring and the ways of improving the coloristic environment with purpose of creation of optimal conditions for learning activities.

The coloring of the landscape, the area of universities, color media, impact of color, learning processes.

УДК 630*272:582.4:712.2

СИСТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ДЕНДРОФЛОРИ ТА САНІТАРНИЙ СТАН ПАРКОВИХ НАСАДЖЕНЬ МІСТ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

***Я.В. Генік, Р.Б. Дудин, кандидати сільськогосподарських наук
Національний лісотехнічний університет України***

Представлено результати досліджень систематичної структури дендрофлори паркових насаджень міст Карпатського регіону України. Визначено кількість та відсоток пошкоджених і уражених, сухостійних і аварійних деревних рослин у міських парках. Охарактеризовано санітарний стан паркових насаджень урбанізованих екосистем.

Систематична структура дендрофлори, паркові насадження, пошкодження та ураження деревних рослин, урбанізовані екосистеми Карпатського регіону України.

У загальній структурно-функціональній організації міських соціосистем вагоме значення надається питанням формування комплексних зелених зон, які відіграють надзвичайно важливу середовищотвірну та рекреаційну роль в урбоєкосистемах. Трансформаційні зміни в насадженнях комплексних зелених зон, як середовища архітектурного та функціонального облаштування життєвого простору урбанізованих екосистем, зумовлені, насамперед, дією різноманітних природних і антропогенних чинників, дія яких часто-густо призводить до зниження біологічної стійкості й стабі-